

Vyhýbání se služební povinnosti

Trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 tr. zákona č. 86/1950 Sb. nelze považovat za čin, který by byl prohlášen za trestný čin v rozporu s principy demokratické společnosti, právního státu a s mezinárodními normami o lidských právech a svobodách. Proto ani odsouzení pro uvedený trestný čin nelze samo o sobě pokládat za neslučitelné s demokratickými a právními principy a bez dalšího v něm spatřovat porušení zákona, třebaže k původnímu odsouzení došlo v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990.

Trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 tr. zákona č. 86/1950 Sb. nelze považovat za čin, který by byl prohlášen za trestný čin v rozporu s principy demokratické společnosti, právního státu a s mezinárodními normami o lidských právech a svobodách. Proto ani odsouzení pro uvedený trestný čin nelze samo o sobě pokládat za neslučitelné s demokratickými a právními principy a bez dalšího v něm spatřovat porušení zákona, třebaže k původnímu odsouzení došlo v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn.15 Tz 47/2002, ze dne 17.10.2002)

Nejvyšší soud České republiky projednal stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného V. W. (V.), proti pravomocnému rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně PSP 47 ze dne 7. 1. 1954, sp. zn. T 2/54, a rozhodl tak, že podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. řádu stížnost pro porušení zákona zamítl.

Z odůvodnění :

Rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně PSP 47 ze dne 7. 1. 1954, sp. zn. T 2/54, byl obviněný V. W. (V.) uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb., kterého se dopustil tím, že po nástupu vojenské základní služby dne 1. 11. 1953 si odmítl obléci vojenský stejnokroj, převzít přidělenou mu zbraň a konati vojenskou službu a odvolával se přitom na to, že mu to nedovoluje jeho náboženské přesvědčení. Za tento trestný čin byl podle § 270 odst. 1 tr. zákona č. 86/1950 Sb. odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dva a půl roku. Současně byla vyslovena podle § 43 tr. zákona č. 86/1950 Sb. ztráta čestných práv občanských a ztráta práv uvedených v § 44 odst. 2 tr. zákona č. 86/1950 Sb. na dobu tří let.

Rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně PSP 47 ze dne 7. 1. 1954, sp. zn. T 2/54, nabyl právní moci dne 7. 1. 1954.

Rehabilitační řízení podle zákona č. [119/1990](#) Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k tomuto odsouzení obviněného V. W. (V.) neproběhlo.

Proti citovanému rozsudku podal ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného, v jejímž odůvodnění uvedl, že tímto rozsudkem byl porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 3 zák. č. 87/1950 Sb., ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zák. č. 86/1950 Sb., z důvodů uvedených v ustanovení § 1 odst. 1, odst. 2 zák. č. [119/1990](#) Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů. Porušení zákona dovozuje z toho, že zakotvení trestní odpovědnosti za činy proti povinnosti konat vojenskou činnou službu se jako důsledek kompatibility právního řádu tehdejší Československé republiky odráželo od příslušných ustanovení Ústavy (ústavního zákona č. 150/1948 Sb.), jako základního zákona státu, upravujících předmětnou problematiku. Ústava však poskytovala pouze formální právní garance pro deklarovanou svobodu svědomí a vyznání s tím, že jejich faktický výkon současně omezovala. Na straně jedné ve svém § 16 odst. 1 Ústava přiznávala každému občanovi státu právo volby jakékoliv náboženské víry, či být bez vyznání a v odstavci 2 uvedeného článku pak postavila všechna náboženská vyznání vzájemně mezi sebou na stejnou úroveň, jakož i právo být bez vyznání. Na straně druhé Ústava striktně vymezila základní povinnosti občana ke státu a společnosti, mezi nimi i povinnosti každého občana související s obranou vlasti (článek 3 odst. 1 a § 34 odst. 1, 2 Ústavy). To ve svých důsledcích znamenalo, že rozsah faktického využití ústavně zaručené občanské svobody vyznání byl omezen právní vynutitelností plnění občanských povinností, které plynuly jak z § 34 Ústavy, tak z § 20 branného zákona. Tím podle názoru ministra spravedlnosti došlo k porušení rovnosti občanů zakotvené v § 1 Ústavy, neboť uvedený způsob nerovnoměrnosti mezi přiznanými právy a uloženými povinnostmi jednoznačně stavěl do nevýhodné pozice ty občany, kteří chtěli výkon ústavně zaručené náboženské svobody prakticky realizovat oproti těm, jejichž přesvědčení postrádalo duchovní rozměr. Obviněný tedy nemohl dostát svému náboženskému přesvědčení, aniž by se dostal do rozporu se svými povinnostmi občana vůči státu. Jestliže tedy obviněný odmítl vykonávat vojenskou službu, vyjádřil tím svoje přesvědčení prakticky realizovat ústavně zaručenou náboženskou svobodu a jeho svědomí mu nedovolovalo jednat jinak, a proto se ministr spravedlnosti domnívá, že s jeho jednáním na základě takové motivace nelze spojovat úmyslný zásah do sféry plnění povinností plynoucí z výkonu vojenské služby. Jednání obviněného tedy není úmyslným trestným činem, a to ani v nepřímé formě vnitřního vztahu k následkům takového jednání. Z těchto důvodů ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně PSP 47 ze dne 7. 1. 1954, sp. zn. T 2/54, byl porušen zákon v neprospěch obviněného V. W. (V.) v ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., aby podle § 269 odst. 2 tr. řádu napadený rozsudek zrušil, včetně všech dalších rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále, aby postupoval podle § 271 odst. 1 tr. řádu.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) doručil opis podané stížnosti pro porušení zákona nejvyššímu státnímu zastupitelství, obviněnému i jeho obhájci s tím, že mají právo se ke stížnosti pro porušení zákona vyjádřit. Příslušný státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se ztotožnil s podanou stížností a navrhl, aby Nejvyšší soud rozhodl ve smyslu petitu stížnosti a v rámci postupu podle § 271 odst. 1 tr. řádu zprostil obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) tr. řádu. Obviněný, který se vyjádřil prostřednictvím svého obhájce podáním ze dne 20. 5. 2002, rovněž souhlasil se stížností pro porušení zákona s tím, že navrhl, aby bylo vysloveno porušení zákona též z důvodů uvedených v § 1 zákona č. [119/1990](#) Sb. a navrhl, aby obviněný byl zproštěn obžaloby podle § 226 písm. b) tr. řádu.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) projednal podanou stížnost pro porušení zákona ve veřejném zasedání již dne 29. 5. 2002. V jeho průběhu strany kromě jiného poukázaly na rozdílnou rozhodovací praxi senátů Nejvyššího soudu v obdobných případech. Po projednání věci v závěrečné poradě dospěl senát Nejvyššího soudu k názoru, že nelze než souhlasit s poukazem na

rozdílnou dosavadní rozhodovací praxi. Rozhodl proto usnesením ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. 11 Tz 205/2001 tak, že podle § 20 odst. 1 zák. č. [6/2002](#) Sb. věc obviněného V. W. (V.) postoupil velkému senátu k rozhodnutí. Za klíčovou otázku, kterou je v daném případě třeba řešit, označil příslušný senát v odůvodnění shora uvedeného usnesení to, zda jednání, kterého se obviněný V. W. (V.) dopustil, bylo nebo nebylo trestným činem vzhledem k tomu, že tímto jednáním realizoval Ústavou garantovanou náboženskou svobodu, avšak v rozporu s Ústavou uloženými povinnostmi vůči státu a společnosti.

Obviněný V. W. (V.) doplnil prostřednictvím svého obhájce své vyjádření ke stížnosti pro porušení zákona ještě podáním ze dne 4. 7. 2002, které bylo doručeno Nejvyššímu soudu dne 8. 7. 2002. V tomto doplnění poukázal na některá rozhodnutí Ústavního soudu, dále citoval řadu rozhodnutí Nejvyššího soudu, týkající se „odpíračských“ kauz, na kterých právě demonstroval rozdílnou rozhodovací praxi senátů Nejvyššího soudu. Připomněl též, že obviněný neměl možnost řešit svou situaci prací v podzemí, neboť opatření, jenž umožňovalo řešit tímto způsobem daný problém, bylo přijato až v březnu roku 1958, tedy čtyři roky po odsouzení obviněného W. (V.). Konstatuje též, že v případě obviněného W. (V.) existuje i další závažná skutečnost a to, že náčelník bývalého Vojenského obvodového soudu Brno zmařil panu W. (V.) rehabilitaci tím, že dal zavádějící informaci o zákoně o soudní rehabilitaci.

Nejvyšší soud na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. řádu zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a zjistil, že stížnost pro porušení zákona není důvodná, protože napadeným rozhodnutím zákon porušen nebyl. Vycházel přitom z následujících skutečností.

Trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 tr. zákona č. 86/1950 Sb. spáchal ten, kdo se úmyslně vyhnul plnění služební povinnosti nebo služebního úkonu tím, že a) se poškodil na zdraví, opil nebo učinil jinak nezpůsobilým, nebo b) padělal listinu, předstíral nemoc, použil jiného úskoku nebo se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení. Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb. spočívající v tom, že se pachatel odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení, bylo přitom bezvýznamné, zda pachatel náboženské nebo jiné přesvědčení jen předstíral nebo zda bylo jeho přesvědčení opravdové. Zákon k trestnosti rovněž nevyžadoval, aby pachatel byl veden trvalým úmyslem vyhybat se plnění služební povinnosti nebo služebního úkonu. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že Nejvyšší soud správnost napadeného rozhodnutí i správnost předcházejícího řízení posuzuje v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané podle § 266 odst. 1 tr. řádu ex tunc, tedy podle skutkového i právního stavu v době, kdy bylo napadené rozhodnutí vydáno, popř. kdy bylo konáno řízení, jež tomuto rozhodnutí předcházelo. Zákon v této části řízení o stížnosti pro porušení zákona tzv. nova nepřipouští.

Ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona namítá, že k porušení zákona v neprospěch obviněného došlo v ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 87/1950 Sb. ve vztahu k ust. § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb. a to s poukazem na zákon č. [119/1990](#) Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudní rehabilitaci“), z důvodů uvedených v ustanovení § 1 odst. 1, odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci.

Zákon o soudní rehabilitaci mimo jiné stanovil, do jaké míry a která dřívější odsouzení nelze považovat za spravedlivá a zákonná. Ustanovením § 2 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci byla přímo ze zákona zrušena odsuzující soudní rozhodnutí za takové činy, které byly prohlášeny za trestné činy v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách (viz § 1 zákona o soudní rehabilitaci). Trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb., není uveden v ustanovení § 2 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci, podle kterého byla některá odsuzující soudní rozhodnutí zrušena přímo ze zákona, aniž by bylo třeba jejich zákonnost jakkoli přezkoumávat. Vzhledem k těmto skutečnostem nelze bez dalšího považovat odsouzení obviněného V. W. (V.) za nezákonné jen proto, že se při jeho spáchání odvolával na své náboženské přesvědčení. Jestliže zákonodárce odsouzení za takový trestný čin nepovažoval za nutné zrušit přímo ze zákona podle § 2 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci, pak nejde o čin, jehož prohlášení za trestný čin by samo o sobě odporovalo mezinárodním dokumentům, mezinárodním právním normám a principům demokratické společnosti respektující zaručená občanská politická práva a svobody. Naopak, umožnil-li zákonodárce v ustanovení § 4 písm. c) zákona o soudní rehabilitaci, aby odsouzení pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 tr. zákona 1950 bylo zrušeno pouze v rámci přezkumného rehabilitačního řízení a jen v tom případě, že byla zjištěna některá vada takového rozhodnutí uvedená v § 14 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci či jiná obdobná vada, je nepochybné, že existují odsuzující soudní rozhodnutí pro trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 tr. zákona č. 86/1950 Sb., která žádnou z těchto vad netrpí a je nutno je považovat za zákonná, třebaže se jednalo o odsouzení za trestné činy podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb., spáchané s odvoláním se na náboženské přesvědčení.

Jak bylo výše konstatováno, nelze ani s ohledem na ustanovení § 1, § 2 odst. 1, § 4 písm. e) a § 14 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 tr. zákona č. 86/1950 Sb., považovat za čin, který by byl prohlášen za trestný čin v rozporu s principy demokratické společnosti, právního státu a s mezinárodními normami o lidských právech a svobodách. Proto ani odsouzení pro uvedený trestný čin nelze samo o sobě pokládat za neslučitelné s demokratickými a právními principy a bez dalšího v něm spatřovat porušení zákona, třebaže k původnímu odsouzení došlo v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990.

K námitce stížnosti pro porušení zákona i obhajoby, že náčelník Vojenského obvodového soudu Brno poskytl v odpovědi ze dne 4. 2. 1991 sp. zn. Ntr 5/91 na dotaz advokátky obviněnému zavádějící informaci, že se na trestný čin podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb. rehabilitace ze zákona nevztahuje, když uvedený trestný čin byl v rámci novely zákonem č. [47/1991](#) Sb. do rehabilitačního zákona doplněn, je třeba uvést, že tato informace podle názoru Nejvyššího soudu neznamenal odepření aplikace příslušných ustanovení zákona č. [119/1990](#) Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, poněvadž jednak šlo o doplnění trestného činu vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 tr. zákona č. 86/1950 Sb. do § 4 zákona o soudní rehabilitaci, tedy do oddílu, který upravoval zrušení rozhodnutí v přezkumném řízení, které se podle § 5 zahajovalo jen na návrh osob uvedených v tomto ustanovení uvedených, a jednak tato informace žádným způsobem nebránila uplatnění práv obviněného V. W. (V.) vyplývajícím z tohoto zákona. Navíc je třeba vzít v úvahu, že uvedená novela zákona o soudní rehabilitaci byla schválena dne 30. ledna 1991 a uveřejněna v částce č. 10 Sbírky zákonů, která byla rozesílána dne 1. 2. 1991 a tedy ji zřejmě ještě v době vyřizování dotazu advokátky neměl náčelník Vojenského obvodového soudu Brno k dispozici, přičemž tato novela nabyla účinnosti až dne 1. 3. 1991 (v době vyřizování dotazu dne 4. 2. 1991 nebyl tedy zákon č. [47/1991](#) Sb. účinný). Navíc advokátka je osoba práva znalá a nemá se v tomto směru řídit odpověďmi na neformální dotazy, ale právními předpisy a poskytovat kvalifikovanou právní pomoc svým klientům, včetně obviněného V. W. (V.). Nelze tedy podle názoru Nejvyššího

soudu dovést, že by uvedeným postupem bylo obviněnému V. W. (V.) bráněno v uplatnění jeho práva na soudní rehabilitaci podle zákona č. [119/1990](#) Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, popř. že by mu postupem náčelníka Vojenského obvodového soudu Brno byla odepřena aplikace ustanovení zákona č. [119/1990](#) Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, byť informace vzhledem k platnosti zákona č. [47/1991](#) Sb. nebyla přesná, neboť měla upozornit na tuto novelu zákona o soudní rehabilitaci a její účinnost.

„Právo na odepření vojenské služby“ nelze dovést ani z článku 18 Všeobecné deklarace lidských práv. Citované ustanovení totiž pouze deklaruje svobodu myšlení, svědomí, náboženství a víry. Podle něj každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu, projevovat své náboženství nebo víru sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováváním obřadů. Článek 29 odst. 2 Všeobecné deklarace lidských práv uvádí, jaké mají být meze výkonu deklarovaných práv a svobod. Ani z jednoho z těchto ustanovení nevyplývá, že by snad trestní postih neplnění některých zákonem stanovených povinností vůči státu, a to i s poukazem na náboženské přesvědčení, nebyl přípustný. Rovněž mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách, konkrétně Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (oba publikované pod č. [120/1976](#) Sb.) a evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (publikovaná pod č. [209/1992](#) Sb.) nezakládají žádné výslovně uvedené právo odmítnout plnění zákonných povinností vůči státu, včetně povinnosti vojenské. Proto je v mnoha demokratických a právních státech přípustný trestní postih bezdůvodného odmítnutí nástupu či výkonu vojenské služby nebo neplnění i některých dalších povinností, a to v určitých státech dokonce i bez možnosti volby alternativní služby k vojenské službě [viz v této souvislosti rovněž např. ustanovení čl. 4 odst. 3 písm. b) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, z něhož plyne, že nikoli ve všech zemích vázaných citovanou Úmluvou je uznáváno za přípustné odmítnutí vojenské služby z důvodu svědomí].

Nejvyšší soud považuje v této souvislosti za nezbytné poukázat též na článek 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech a že základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezměnitelné. Významný je též článek 2 odst. 1 Listiny základních práv a svobod o tom, že stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání. Konečně Nejvyšší soud zdůrazňuje znění článku 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. V tomto článku se zaručuje rovnost všech lidí bez rozdílu, vyjadřuje se univerzálnost základních práv a svobod a tím také všeobecný zákaz jakékoliv diskriminace či zvýhodňování některých skupin (srov. prof. JUDr. Václav Pavlíček a kolektiv: Ústava a ústavní řád České republiky, Komentář, 2. díl, Práva a svobody, Linde, a. s., Praha 1999, str. 50-51). Tomuto článku Listiny práv a svobod by odporovalo, kdyby mělo docházet ke zrušování odsuzujících soudních rozhodnutí jen u těch obviněných, kteří nenastoupili vojenskou službu nebo odepřeli konat vojenskou službu z náboženských důvodů (např. Svědků Jehovových), zatímco u obviněných, kteří se takových činů dopustili z jiných důvodů a bez odvolání se na náboženské nebo jiné přesvědčení, by ke zrušování odsuzujících soudních rozhodnutí nedocházelo. Zákaz diskriminace z náboženských důvodů na druhé straně znamená, že z týchž důvodů nelze jednu skupinu osob zvýhodňovat proti jiné skupině (články 1, 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

Vzhledem ke všem výše rozvedeným skutečnostem Nejvyšší soud podle § 268 odst. 1 tr. řádu stížnost

pro porušení zákona zamítl, protože nezjistil, že by napadeným rozhodnutím nebo v řízení, jež mu předcházelo, byl v rozsahu vymezeném stížností pro porušení zákona a z důvodů v ní uvedených porušen zákon, a proto ji neshledal důvodnou.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)